

D. İnsanın, Nefsiyle Bütün Esmayı Hissetmesi

Esmâü'l Hüsna Allah'ın güzel isimleridir. Esmâ isimler, hüsna güzel demektir.

Cenab-ı Hakk'ın sıfat ve isimleri ezeli, ebedi ve sonsuzdur. Bu isimler bütün âlemlerde tecelli etmektedir. Her mahlûk Cenab-ı Hakk'ın isimlerine ayna ve tecellisine mazhardır. Mesela, çiçek, güneş, yıldız ve bütün hayvanat hatta cennet O'nun isimlerinin birer tecellisidir.

Bütün bunlar Cenab-ı Hakk'ın isimlerine ayna ve birer nakış olmakla beraber, en cami en istidatlı ve en geniş ayna insandır.

“Nasıl ki, esmada bir ism-i a'zam var, öyle de o esmanın nukuşunda dahi bir nakş-ı a'zam var ki, o da insandır.”[1](#)

Bütün kâinatta tecelli eden esma-i ilâhiyenin tamamı Peygamber Efendimizin (asm.) ruhunda kemal derecede tezahür etmektedir.

Mesela güneş, yedi rengi ve yedi sıfatıyla bütün şeffaf şeylerde, kabarcıklarda, cam parçalarında ve denizin yüzünde tecelli etmektedir. Ancak güneşin denizde tecelli etmesiyle küçük bir aynada tecelli etmesi arasında büyük fark vardır.

Bütün mahlûkat Cenab-ı Hakk'ın esmasına ayna olmakla beraber, birçoğu bu mazhariyetten habersiz ve şuarsuzdurlar. Mesela: güneş, yıldız, hayvanat ve bütün ağaçlar gibi. İnsan ise hem kendini, hem de diğer mahlukatı bilecek bir isdidata sahiptir. Kendinde tecelli eden isimleri bilir ve okur. Zaten insan kalbi, sıfat ve esma-i ilâhiyenin tecelligahıdır.

“Ben yerlere ve göklere sığmadım, ancak mümin kulumun kalbine sığımdım. (Yani onun ile bilindim.)”

kudsi hadisi bu hakikati ifade etmektedir.

Evet insan, Allah'ın kendisine lütfettiği cüz'i ilim ile Cenab-ı Hakk'ın ezeli, ebedi ve muhit ilmini, görme sıfatı ile her şeyi her yönüyle eksiksiz gören, yarattıklarına da görme duygusu veren Cenab-ı Hakk'ın **“Basîr”** ismini bilir.

“Senin hayatına verilen cüz’î ilim ve kudret ve irade gibi sıfat ve hallerinden küçük nûmunelerini vâhid-i kıyasî ittihaz ile Hâlîk-ı Zülcelal’in sıfât-ı mutlakasını ve şun-u mukaddesini o ölçüler ile bilmektir. Meselâ sen cüz’î iktidarın ve cüz’î ilmin ve cüz’î iraden ile bu haneyi muntazam yaptığından, şu kasr-ı âlemin senin hanenden büyüklüğü derecesinde, şu âlemin ustasını o nisbette *Kadîr, Alîm, Hakîm, Müdebbir* bilmek lâzımdır.”[2](#)

Ayrıca insanlara ikramda bulunmakla Cenab-ı Hakk’ın **“Mükrîm”** ismine, bir kimseyi affedip bağışlamasıyla **“Afüvv”** ismine mazhar olur. Zaten insan bu gibi isimlere ancak çalışması ve gayreti ile mazhar olabilir.

“Şeriat ve Sünnet-i Seniyenin ahkâmı içinde cilveleri intişar eden esma-i hüsnanın herbir isminin feyz-i tecellisine bir mazhar-ı câmi' olmağa çalış.”[3](#)

Aynı şekilde günahından nedamet edip tevbe eden bir kişi de **“Tevvâb”** ismine mazhar olmuş olur. İşte insanın diğer mahluklardan üstünlüğü, Cenab-ı Hakk’ın yanındaki şeref ve itibarı bundan dolayıdır.

Cenab-ı Hak insanı,

"Mazhariyet-i esmasına en câmi' bir âyine ve onu ism-i a'zâmın tecellisine ve her isimde bulunan ism-i a'zamlık mertebesinin tecellisine mazhar bir ahsen-i takvimde en güzel bir mu'cize-i kudret ve hazain-i rahmetinin müstemilâtını tartmak, tanımak için en ziyade mizan ve âletlere mâlik bir müdakkik..."[4](#)

bir mahluk olarak yaratmıştır.

İnsanın Cenab-ı Hakk’ın yanındaki kıymet ve değer diğer bir ciheti de üç cihetle esma-i İlahiyeye bir âyine olmasıdır.

Birinci Vecih: *Gecede zulûmat, nasıl nuru gösterir. Öyle de: İnsan, za'f ve acziyle, fakr u hacatıyla, naks ve kusuru ile, bir Kadîr-i Zülcelal'in kudretini, kuvvetini, gınasını, rahmetini bildiriyor ve hakeza pek çok evsaf-ı İlahiyeye bu suretle âyinedarlık ediyor.*

İkinci Vecih âyinedarlık ise: İnsana verilen nûmuneler nev'inden cüz'î ilim, kudret, basar, sem', mâlikiyet, hâkimiyet gibi cüz'iyat ile kâinat Mâlikinin ilmîne ve kudretine, basarına, sem'ine, hâkimiyet-i rububiyetine âyinedarlık eder.

Üçüncü Vecih âyinedarlık ise: İnsan, üstünde nakışları görünen esma-i İlahiyeye âyinedarlık eder.

Demek ki insan, acz ve fakrını bilir ve bunun şuurunda olursa, Cenab-ı Hakk'ın **Kadir** ve **Gani** isimlerini anlar ve o isimlere ayna olur. Ölmesiyle de Allah'ın **Baki** ismini gösterir

Kendi noksanlığı ile de O'nun kemaline ayna olur. Evet, insan kâinatın her şeyine muhtaç olmakla fakrını, bunların hiçbirini yapmaya veya kendine musahhar etmeye gücü yetmediği idrak etmesi cihetiyle de aczini anlar.

Ayrıca Cenab-ı Hakk'ın en mükemmel bir eseri olan insan da kendinde tecelli eden isimleri sergileyip, diğer tefekkür erbabının nazarlarına sunmasıyla esma-i İlahiye ayna olur.

Dipnotlar:

[1](#) Sözlür, s.687.

[2](#) Sözlür, s.128.

[3](#) Sözlür, s.362.

[4](#) Sözlür, s. 87.